

מבוא

העבודה הנוכחית עוסקת בניתוח פעולותיה של הקהילה היהודית בארצות-הברית להצלת יהודי אירופה מאוגוסט 1942 ועד סיום מלחמת העולם השנייה. הסיבה שהעבודה הוגדרה לתקופה מוגבלת המתחילה באוגוסט 1942, היא שרק במועד זה הגיעו ידיעות ברורות ומוסמכות על כך שמתרחשת השמדה המונית של יהודי אירופה. לא פחות חשוב מכך, לצד הידיעות הללו הגיעו ידיעות על-כך שהגרמנים מתכוונים להאיץ את קצב ההשמדה ואף עושים פעולות בנידון.

בארצות-הברית הייתה בזמן המלחמה הקהילה היהודית הגדולה והחזקה ביותר בעולם שמנתה כ-5 מיליון יהודים. הקהילה כללה מספר רב של ארגונים יהודיים שחלקם היו בעלי קשרים ויכולת השפעה עם הגורמים הבכירים ביותר בממשל, עד רמת הנשיא. בנוסף, הנשיא רוזבלט נודע עד למלחמה כנשיא ידידותי ליהודים ולכן הוא גם זכה לתמיכה גורפת של רוב יהודי ארצות-הברית. עד אוגוסט 1942 כבר הושמדו 2 מיליון יהודים, אולם כפי שידוע כיום מרבית היהודים שהוצאו להורג בסופו של דבר, חוסלו לאחר אוגוסט 1942, כאשר המידע כבר היה קיים.

לאור העובדות הקשות הללו וכאשר ידוע כי בארצות-הברית הייתה קהילה כה גדולה ובעלת יכולת השפעה עולה השאלה, האם הקהילה היהודית בארצות-הברית עשתה מספיק כדי להציל את יהודי אירופה. קיימות גישות שונות ומגוונות של היסטוריונים רבים בנושא, את הדעות הללו אציג ואבחן מסגרת הפרקים הבאים.

החשיבות הגדולה של המחקר הוא ההכנסה תחת עבודה אחת את מגוון הדעות הקיימות בתחום. היסטוריונים רבים עסקו בנושא זה מאז סוף שנות ה-60' והוצג מגוון גדול של דעות עם טיעונים נוקבים לשני הצדדים. המטרה של מחקר זה היא לסקור את הטענות העיקריים של כל אחד מהצדדים וכן לבחון בצורה מעמיקה את מדיניותה של ארצות-הברית ואת שיקוליה. על בסיס ניתוח כלל הטענות הללו ניתן יהיה להציג את המסקנה ביחס לשאלה היסטורית חשובה זאת.

שאלת המחקר: האם הקהילה היהודית בארצות-הברית עשתה מספיק כדי להציל את ח"יהם של יהודי אירופה החל מאוגוסט 1942 ועד לסיום מלחמת העולם השנייה?

על-מנת לבחון את שאלת המחקר אציג סקירה של פעולות הקהילה היהודית בתקופה המדוברת לצד ניתוח של הפעולות שננקטו ולא ננקטו וכן אתאר את הנימוקים לדרכי הפעולה שנבחרו ואביא גישות שונות של היסטוריונים כפי שהם רואים את הדברים בדיעבד ממרחק הזמן.

על-מנת למקד את המחקר, בחרתי להתרכז מלבד הסקירה הכללית בנושא הספציפי של הפצצת מחנה הריכוז אושוויץ ומסילות הברזל המוליכות אליו. מחנה אושוויץ הפך להיות מחנה ההשמדה המרכזי וכאשר הנאצים החליטו להאיץ את השמדת היהודים, הם הובילו אליו במסילות ברזל יהודים רבים נוספים ממזרח-אירופה. בשנים הללו שלאחר 1942 הועברו פניות רבות לארצות-הברית שתפציץ את המחנה ומסילות הברזל על-מנת למנוע או לפחות להאט את ההשמדה ההמונית, הפניות הללו נדחו שוב ושוב על-ידי האמריקאים בנימוקים כאלה ואחרים. במסגרת הפרק המתרכז בפעולותיה של ארצות-הברית אתמקד באופן ספציפי בסוגיה זאת.

הפצצת מחנה הריכוז וההשמדה אושוויץ - האם ארצות-הברית עשתה

מספיק כדי להביא להפצצת המחנה ומסילות הברזל המוליכות אליו.

בפרק זה אתמקד בבחינת מדיניותה של ארצות-הברית עצמה, ללא התייחסות ספציפית להשפעת הקהילה היהודית. הניתוח יתמקד במיוחד בשאלת סירובה של ארצות-הברית לפניות חוזרות ונשנות להפציץ את מחנה הריכוז באושוויץ ואת המסילות המוליכות אליו. זו הייתה דילמה קריטית מפני שהפצצת המחנה והמסילות יכלה אולי למנוע לפחות חלק מההשמדה העתידית, לאחר שהתברר פני הדברים באוגוסט 1942.

הגירסא הכללית על-פיה ארצות-הברית לא עשתה מספיק כדי להציל את יהודי אירופה מהשואה, כמעט ואינה שרויה במחלוקת. אולם בין ההיסטוריונים יש שוני בתיאור הסיבות שהביא להתנהלות זאת. ישנם היסטוריונים כמו ויימן, פנקאוואר ופיינגולד הסבורים כי מדובר במדיניות מכוונת שהוביל משרד החוץ האמריקאי אשר היה עויין ליהודים ולא רק שמנע פעולות הצלה, אלא גם השקיע מאמצים בכך שהמידע על ההשמדה המתרחשת באירופה לא יגיע לאוזני הציבור.¹

לעומתם ברייטמן וקראוט מציגים גירסא מתונה יותר, על-פיה ההימנעות מפעולה נבעה בעיקר מ"אדישות בירוקרטית" שהתבטאה בכך שהממשל לא ראה עצמו אחראי לענייני מוסר והומניטריות. מכיוון שכך לא היו גורמים בירוקרטיים וממשלתיים שטיפלו באופן מסודר בנושאים אלה באופן שטופלו נושאים אחרים שהיו קשורים ישירות למלחמה. ישנו גם זרם שלישי של היסטוריונים ובו נמצאים יהודה באואר, רובינשטיין ודוידוביץ' הטוענים כי לבעלות הברית לא הייתה דרך למנוע את השמדת היהודים ולכן כל הוויכוח במהותו הוא וויכוח סרק.²

הידיעות על-כך שבאירופה מתקיימת השמדה המונית של יהודים הגיעו לארצות-הברית באופן וודאי בנובמבר 1942. כפי שכתבתי בפרק הקודם פעילים יהודיים העבירו למשרד החוץ האמריקאי ידיעות מהימנות כבר בספטמבר 1942 וביקשו מהם לפעול. אולם משרד החוץ דחה את הדיווחים הללו והטיל ספק באמינותם. רק בנובמבר 1942 הגיעו דו"חות מסודרים על הרציחות ההמוניות ועל תאי הגזים שלא הותירו להנהגה אמריקאית אפשרות להתעלם עוד. בנובמבר 1942 נפגשו סוף סוף נציגי משרד החוץ האמריקאי עם נציגי היהודים שמסרו להם הוכחות שאינן מוטלות בספק, אך חמור מכך מלבד ההוכחות על המעשים שכבר בוצעו הם סיפרו להם כי ישנה תכנית להשמיד 4 מיליון יהודים נוספים והפצירו בהם כי ארצות-הברית תפעל להצלת יהודי אירופה.³

למרות זאת במשך 14 חודשים לא נקטה ארצות-הברית שום פעולה מעשית בנושא. אחד הטיעונים לאחר מעשה שנועד להסביר את חוסר המעש של ארצות-הברית היה שהידיעות המלאות לא הגיעו. אולם היסטוריונים שבדקו וחקרו הדיווחים בכלי התקשורת, מצאו כי ביולי 1942 מרבית המידע, אף אם לא כולו, כבר היה נגיש ומוכר.⁴

בסתיו 1942 כאשר הגרמנים החלו בגירוש יהודי צרפת לאושוויץ, ביצעה ארצות-הברית "מחווה" ליהודים, כאשר הסכים לאפשר כניסה של 1,000 ילדים יהודיים מצרפת ובכך הצילה את חייהם ומנעה את שליחתם לאושוויץ.

¹ א. הורביץ, (2014), "הוויכוח ההיסטוריוגרפי סביב יחסם של יהודי ארצות-הברית ושל יהודיה לאירועי השואה", לקוט מורשת 95, עמ' 124-142.

² שם.

³ ד.ס ויימן, (1988), "מדוע אושוויץ לא הופצצה", נתיב: כתב-עת למחשה מדינית חברה ותרבות, עמ' 41-48.

⁴ שם.